

Kwaliteit van het bestaan in Europa: trends 2003–2012

Samenvatting

Inleiding

De Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan (*European Quality of Life Survey*, EQLS) bestudeert de multidimensionale domeinen van de kwaliteit van het bestaan en richt zich daarbij op aspecten van het dagelijks leven (relaties met gezin en vrienden) en op kwesties die van belang zijn voor het overheidsbeleid (huisvesting en sociale spanningen). Economische factoren – zoals in staat zijn rond te komen, materiële deprivatie en economische status – hebben eveneens een belangrijke invloed op de kwaliteit van het bestaan. Eurofound heeft de EQLS tot dusver driemaal uitgevoerd – in 2003, 2007 en 2011 – en de vergelijking van resultaten in de tijd kan trends en veranderingen, convergentie of stabiliteit in en tussen de lidstaten van de EU aantonen.

Dit verslag onderzoekt patronen van stabiliteit of verandering in de kwaliteit van het bestaan van de bevolking van de EU van 18 jaar en ouder in de afgelopen tien jaar. De aandacht in het verslag gaat vooral uit naar verschillen tussen landenclusters, gegroepeerd volgens de periode van toetreding tot de EU (vóór of sinds 2004), naar de effecten van de economische crisis en het type welvaartsstelsel. Ook wordt speciale aandacht besteed aan personen in kwetsbare situaties: personen met een laag inkomen, ouderen in de EU-12, alleenstaande ouders en langdurig werklozen.

Beleidscontext

Vele invloeden op de kwaliteit van het bestaan hebben zowel een nationale als een transnationale dimensie. Zij stoelt op het individuele welzijn en de sociale cohesie van samenlevingen. Bij de lancering van het sociaal investeringspakket van 2013 riep de Europese Commissie de lidstaten ertoe op prioriteit te geven aan sociale investeringen en hun welvaartsstaat te moderniseren in antwoord op grote problemen – een hoge mate van financiële onrust, toenemende armoede en sociale uitsluiting en een naar recordniveau gestegen werkloosheid (vooral onder jongeren). Dit alles komt nog bij de bestaande uitdagingen van een vergrijzende samenleving en een afnemende bevolking in de beroepsgeschikte leeftijd.

In de komende jaren zal een van de aandachtspunten van Europa 2020, en het hiermee samenhangende werkgelegenheidspakket en het sociale-investeringspakket, bestaan in het zoeken naar oplossingen voor problemen die zijn veroorzaakt door de economische recessie en de sociale gevolgen hiervan. Het is van belang te weten welke effecten de crisis en de hieruit resulterende bezuinigingen op nationale begrotingen hebben gehad op de subjectieve kwaliteit van het bestaan en de kwaliteit van de samenleving. Een ander belangrijk punt is convergentie – de verkleining van verschillen tussen EU-lidstaten en hun regio's en de vermindering van ongelijkheden tussen kansrijke en kansarme groepen in de samenleving.

Hoofdconclusies

Het subjectieve welzijn is in de hele EU in de afgelopen tien jaar stabiel gebleven. In de lidstaten met de laagste scores in 2003 steeg het welzijn; de meeste andere lidstaten vertonen min of meer stabiele scores. De grootste uitzondering hierop is Griekenland, waar de economische crisis gepaard gaat met een scherpe daling van de tevredenheid met het bestaan en het ervaren geluk tussen 2007 en 2011.

De meeste landen met een hoger niveau van tevredenheid in 2007 meldden een afname in 2011, terwijl de landen met een lager niveau van tevredenheid in 2007 vaak een stijging meldden in 2011. De gelukservaring daalde in de meeste landen tussen 2007 en 2011. In deze tijden van recessie worden de laagste niveaus van subjectief welzijn gemeld door werklozen, vooral langdurig werklozen en personen die niet in staat zijn te werken.

Het percentage huishoudens in Europa met geldzorgen neemt toe en er is een stijging van het percentage dat moeite heeft om rond te komen, vooral onder personen in het kwartiel met het laagste inkomen. De verschillen in subjectief welzijn tussen inkomenskwartielen nemen toe.

Personen in de leeftijd van 50–64 jaar hebben een relatief laag niveau van tevredenheid en geluk en de kloof tussen deze groep en andere leeftijdsgroepen neemt toe.

De tevredenheid met het gezin en de tevredenheid met het sociale leven bleven hoog en vrij stabiel tussen 2003 en 2011. Wat het evenwicht tussen werk en gezin betreft, meldden werknemers in 2011, na een daling in 2007, weer op de niveaus van 2003 dat zij na het werk te moe waren voor het verrichten van huishoudelijke taken, terwijl het percentage dat meldde moeite te hebben met het vervullen van de gezinsverantwoordelijkheden stabiel bleef. Het percentage werknemers dat meldde concentratiemoeilijkheden te hebben op het werk wegens eisen in de thuissituatie is enigszins gestegen.

De langdurige trend van een toenemend huiseigenaarschap is tot stilstand gekomen. De grotere aandacht in beleid voor levensomstandigheden sinds 2007 kan ertoe hebben bijgedragen dat de levensomstandigheden (in de zin van huisvesting en omgeving) voor de meest kansarme groepen zijn verbeterd of ten minste gelijk zijn gebleven, ondanks de economische recessie.

De tevredenheid met de gezondheid daalde tussen 2003 en 2011. Dit geldt met name voor personen in het kwartiel met het laagste inkomen. De tevredenheid met de gezondheid in de Centraal- en Oost-Europese lidstaten is toegenomen, maar is nog steeds op een veel lager niveau dan in de rest van de EU.

De tevredenheid met het onderwijs bleef stabiel. De ervaren kwaliteit van gezondheidszorg, kwaliteit van onderwijs en kwaliteit van kinderopvang bleven redelijk ongewijzigd. De ervaren kwaliteit van het openbaar vervoer steeg, maar de ervaren kwaliteit van staatspensioenregelingen daalde.

De gemiddelde niveaus van het vertrouwen in anderen daalden tussen 2003 en 2011 en er was een nog scherpere daling van het vertrouwen in instellingen. De gemelde spanningen tussen maatschappelijke groepen in de EU (multidimensionaal gemeten) lijken echter af te nemen, met uitzondering van de EU-12, waar in de periode van 2007 tot 2011 meer spanningen zijn ervaren tussen raciale en etnische groepen, na een daling tussen 2003 en 2007. De perceptie van spanningen tussen rijk en arm steeg tussen 2007 en 2011. Veranderingen in de kwaliteit van het bestaan houden verband met het vertrouwen in anderen en ervaren sociale spanningen: een groter vertrouwen in anderen gaat samen met een betere kwaliteit van het bestaan, terwijl een stijging van ervaren sociale spanningen samengaat met een lagere kwaliteit van het bestaan.

Beleidsadviezen

- Hoewel de tevredenheid met het bestaan en het ervaren geluk stijgen in de landen die in 2003 de laagste scores hadden, lopen deze nog achter op de rest van de EU. Om deze situatie aan te pakken, zijn er maatregelen op het gebied van cohesiebeleid en investeringen in sociaal beleid nodig.

- Kleine dalingen in gevoelens van geluk en tevredenheid in de EU-15 worden beïnvloed door de economische recessie. Indien regeringen over beperkte financiële middelen beschikken, moeten zij andere manieren vinden om personen in moeilijke situaties te ondersteunen, zoals de ontwikkeling van ondersteunende voorzieningen en hulp bij schuldbetaling.
- Werknemers staan ook onder druk als gevolg van de economische crisis. Aanhoudende druk kan sneller leiden tot een burn-out; werkgevers zouden daarom meer aandacht moeten besteden aan het evenwicht tussen werk en privéleven.
- Oudere werknemers die hun baan verliezen, lopen veel risico om langdurig werkloos te worden; ook kan het verlies van hun baan voor hen gepaard gaan met toenemende gezondheidsproblemen. Om werknemers langer economisch actief te houden, dienen nationale regeringen en sociale partners maatregelen voor leeftijdsmanagement te formuleren, vanuit het perspectief van het gehele arbeidsleven.
- Het dalende vertrouwen in openbare instellingen is een punt van zorg, vooral in de EU-15, en het vertrouwen in dergelijke instellingen is nog steeds laag in de EU-12. Daarom is het van belang te blijven investeren in de institutionele capaciteit op nationaal en EU-niveau. Tegelijkertijd is het noodzakelijk dat regeringen de verwachtingen sturen over wat openbare instellingen kunnen en niet kunnen leveren.
- Vooral in sommige lidstaten van de EU-12 zijn de gemelde spanningen tussen raciale en etnische groepen toegenomen, maar in het algemeen is dit niveau lager dan in de EU-15. Bij de ontwikkeling en uitvoering van beleid inzake sociale cohesie moet er rekening worden gehouden met verschillen in immigratiepatronen en interne etnische diversiteit.
- Uit de analyse komt naar voren dat er een actievere benadering van sociale bescherming nodig is. In tijden van recessie heeft een lager huishoudinkomen een nog sterkere negatieve invloed op de kwaliteit van het bestaan. Nationaal en Europees beleid zouden moeten worden toegespitst op preventieve maatregelen die burgers helpen zich voor te bereiden op periodes van werkloosheid, zoals het aanmoedigen van sparen, het bevorderen van een leven lang leren om de inzetbaarheid te vergroten, en het ondersteunen van het zoeken naar werk.

Aanvullende informatie

Het verslag 'Quality of life in Europe: Trends 2003–2012' (Kwaliteit van het bestaan in Europa: trends 2003-2012) is te vinden op <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1364.htm>

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Robert Anderson, eenheidshoofd, rma@eurofound.europa.eu